

CUPRINS

Listă de abrevieri	5
Introducere	13
CAPITOLUL I	
Considerații generale asupra adopției	17
<i>Secțiunea I</i>	
Definiția adopției.....	17
<i>Secțiunea a II-a</i>	
Evoluția istorică a adopției.....	18
§1. Adopția în vechiul drept românesc	20
<i>Secțiunea a III-a</i>	
Natura juridică a adopției.....	24
CAPITOLUL II	
Adopția internă și internațională. Reglementare legală	27
<i>Secțiunea I</i>	
Reglementarea juridică a adopției interne.....	27
<i>Secțiunea a II-a</i>	
Evoluția legislației române în materia adopției.....	34
<i>Secțiunea a III-a</i>	
Reglementarea juridică a adopției internaționale	38
<i>Secțiunea a IV-a</i>	
Efectele moratorului adopției internaționale.....	42
<i>Secțiunea a V-a</i>	
Principiile adopției.....	48
§1. Principiul respectării interesului superior al copilului	48
§2. Principiul creșterii și educării copilului într-un mediu familial	53
§3. Principiul continuității în educarea copilului.....	54

§4. Principiul informării copilului și luării în considerare a opiniei acestuia în raport cu vârsta și gradul său de maturitate	54
§5. Principiul celerității în îndeplinirea oricăror acte referitoare la procedura adopției	56
§6. Principiul garantării confidențialității în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului sau, după caz, ale familiei adoptatoare, precum și în ceea ce privește identitatea părinților firești.....	57

CAPITOLUL III

Condițiile de fond cerute de lege pentru încuviințarea

adopției	59
-----------------------	----

Secțiunea I

Categoriile de copii ce pot fi adoptați	59
---	----

§1. Părinții copilului au consimțit irevocabil la adopția acestuia.....	62
§2. Părinții copilului sunt decedați	63
§3. Părinții sunt puși sub interdicție.....	63
§4. Părinții sunt necunoscuți.....	64

Secțiunea a II-a

Condițiile cerute de lege la încheierea adopției privind persoana adoptatorului	66
---	----

§1. Consimțământul	67
§2. Capacitatea	69
§3. Sexul	70
§4. Vârsta	70
§5. Adoptatul sau adoptatorii trebuie să îndeplinească garanțiile morale și condițiile materiale necesare dezvoltării depline și armonioase a personalității adoptatului	72
§6. Condiții speciale cerute de lege pentru persoanele cu domiciliul în străinătate care doresc să adopte copii cu cetățenie română.....	72

Secțiunea a III-a

Condițiile cerute de lege la încheierea adopției privind persoana adoptatului.....	75
--	----

§1. Consimțământul adoptatului	75
§2. Consimțământul părinților adoptatului	76
§3. Vârsta adoptatului	84
§4. Starea sănătății adoptatului	87
§5. Frații să fie încredințați împreună	87
§6. Alte condiții speciale cerute de lege a fi îndeplinite pentru încuviințarea valabilă a adopției	88
<i>Secțiunea a IV-a</i>	
Condițiile legale ce se cer a fi îndeplinite atât de adoptator, cât și de adoptat.....	90
§1. Diferența de vârstă	91
§2. Lipsa impedimentelor la încheierea adopției	92
● Lipsa impedimentului ce rezultă din rudenie.....	92
● Lipsa impedimentului ce rezultă din calitatea de soț	94
● Lipsa impedimentului ce rezultă dintr-o adopție anterioară	94
● Impedimentul legat de adopția unui copil de către mai multe persoane	95
● Impedimentul legat de persoana adoptatoare care are o boală psihică sau un handicap mintal	96
● Lipsa confirmării cererii de adopție de către Oficiul Român pentru Adopții	96

CAPITOLUL IV

Condițiile de formă pentru încuviințarea adopției	98
--	-----------

Secțiunea I

Forma actelor juridice cerute de lege a fi încheiate pentru valabilitatea adopției	98
---	----

Secțiunea a II-a

Procedura încheierii adopției.....	101
§1. Procedura administrativă	102
● Deschiderea procedurii adopției interne	102
● Încredințarea copilului în vederea adopției	111
● Încuviințarea adopției	116
● Urmărirea adopției.....	118

§2. Procedura judiciară	133
• Competența materială	135
• Competența teritorială.....	138
<i>Secțiunea a III-a</i>	
Adopția internațională, procedura administrativă și judiciară.....	143

CAPITOLUL V

EFECTELE ADOPTIEI 158

Secțiunea I

Efectele adopției interne.....	158
§1. Filiația și rudenția adoptivă.....	159
§2. Drepturile și îndatoririle părintești; obligația legală de întreținere	160
§3. Drepturile și îndatoririle adoptatului	164
§4. Cetățenia.....	164
§5. Numele adoptatului.....	165
§6. Domiciliul și locuința adoptatului	168
§7. Vocația succesorală.....	169
§8. Obligația adoptatorilor de a informa copilul adoptat despre adopție.....	170
§9. Impedimentul la căsătorie	171

Secțiunea a II-a

Efectele adopției internaționale.....	174
---------------------------------------	-----

CAPITOLUL VI

Nulitatea (desființarea) adopției 177

Secțiunea I

Reglementarea legală	177
----------------------------	-----

Secțiunea a II-a

Felurile nulității.....	179
-------------------------	-----

Secțiunea a III-a

Cazuri de nulitate	184
§1. Nulitatea absolută	184
• Lipsa consimțământului părinților firești ai adoptatului sau al tutorelui	184

- Lipsa consimțământului copilului adoptat care a împlinit vârsta de 10 ani185
- Lipsa consimțământului persoanei care dorește să adopte186
- Lipsa condițiilor legale ce se cer a fi îndeplinite în persoana adoptatorului (de exemplu, capacitatea deplină de exercițiu).....186
- Adoptia unei persoane cu capacitate deplină de exercițiu care nu a fost crescută de adoptator187
- Adoptia între frați187
- Adoptia separată a fraților de către persoane sau familii diferite dacă acest lucru nu este în interesul lor superior188
- Adoptia între soți188
- Adoptia unui copil de către părinții săi firești (sau adoptia unui copil care a fost recunoscut de către adoptator înainte de încheierea adopției)188
- Adoptia unui copil de către două persoane care nu sunt soț și soție (sau adoptia multiplă).....188188
- Adoptia încuviințată fără a se ține seama de diferența de vârstă minimă care trebuie să existe între adoptat și adoptator188
- Adoptia copiilor care nu au fost în prealabil încredințați în vederea adopției (cu excepția cazurilor prevăzute de Legea nr. 273/2004 în art. 29)189
- Adoptia de către persoane care nu îndeplinesc garanțiile morale și condițiile materiale necesare dezvoltării depline și armonioase a personalității copilului sau lipsa atestatului privind îndeplinirea acestora189
- Lipsa certificatului medical ce constată starea de sănătate a minorului.....190
- Adoptia de către persoane care suferă de boli psihice și handicap mintal [art. 8 alin. (3) din Legea nr. 273/2004].....190

● Adopția încheiată cu eludarea scopului pentru care ar trebui constituită, prin exprimarea consimțământului în considerarea promisiunii sau efectuării unei contraprestații, indiferent de natura acesteia, fie ea anterioară sau ulterioară	190
§2. Nulitate relativă.....	194
● Lipsa consimțământului soțului celui care adoptă.....	194
● Eroarea asupra identității fizice a adoptatului	195
● Eroarea asupra identității fizice a adoptatorului	195
● Eroarea asupra actului încheiat.....	195
● Dolul provenit de la persoanele chemate să consimtă la adopție sau din partea unor terțe persoane	196
● Violența	196
<i>Secțiunea a IV-a</i>	
Competența instanței în cazul desființării adopției	196
<i>Secțiunea a V-a</i>	
Efectele nulității adopției	201
§1. Rudenia civilă	201
§2. Drepturile și îndatoririle părintești.....	202
§3. Obligația de întreținere	202
§4. Numele adoptatului.....	203
§5. Domiciliul și locuința adoptatului.....	203
§6. Cetățenia adoptatului	204
<i>Secțiunea a VI-a</i>	
Nulitatea adopției internaționale	204

CAPITOLUL VII

Desfacerea adopției	208
<i>Secțiunea I</i>	
Considerații generale.....	208
<i>Secțiunea a II-a</i>	
Cauze care duc la desfacerea adopției.....	210
<i>Secțiunea a III-a</i>	
Competența instanței în materia desfacerii adopției	216
<i>Secțiunea a IV-a</i>	
Efectele desfacerii adopției	217

§1. Rudenia și filiația	217
§2. Obligația legală de întreținere	217
§3. Numele copilului adoptat	217
§4. Domiciliul adoptatului	218
§5. Cetățenia adoptatului	218
§6. Drepturile și îndatoririle părintești	219
§7. Vocația succesorală	219
<i>Secțiunea a V-a</i>	
Desfacerea adopției internaționale	219
<i>Secțiunea a VI-a</i>	
Infrațiuni în domeniul adopției	222

CAPITOLUL VIII

Statistici privind adopția	225
---	------------

CAPITOLUL IX

Convenții internaționale în materia adopției	234
---	------------

Secțiunea I

Introducere	234
-------------------	-----

Secțiunea a II-a

Adopția – din perspectiva drepturilor fundamentale ale omului	236
§1. Istoricul drepturilor omului	237
§2. Declarația Universală a Drepturilor Omului	239
§3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	240
§4. Pactele internaționale cu privire la drepturile economice, sociale, culturale, civile și politice	241
§5. Convenția cu privire la drepturile copilului	241
§6. Alte convenții internaționale privind drepturile omului și ale copilului în subsidiar	244

Secțiunea a III-a

Adopția copilului reglementată de convențiile internaționale la care România este parte	244
§1. Convențiile internaționale cu privire la drepturile copilului și adopție	245
● Convenția Europeană în materia Adopției de Copii	245

● Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale (Convenția de la Haga)	250
§2. Convențiile de cooperare încheiate de România cu diverse state în materia adopției	255
● Convenția între România și Republica Italiană referitoare la adopția minorilor	255
● Tratatul între România și Republica Moldova privind asistența juridică în materie civilă și penală	257
● Tratatul între România și Republica Polonă privind asistența juridică și relațiile juridice în cauzele civile	257
● Tratatul între România și Republica Cehă privind asistența judiciară în materie civilă	258
§3. Aspectele psihologice legate de adopția unui copil	260
§4. Nivelurile de înțelegere a adopției la copii	262
§5. Care este momentul în care putem spune copilului că este adoptat?	263

CAPITOLUL X

Adopția reglementată de legislația altor state	267
§1. Canada și SUA	271
§2. Țări ale UE: Germania, Olanda, Franța Italia, Ungaria, Turcia, Austria, Danemarca, Belgia, Bulgaria, Cehia, Letonia, Marea Britanie, Irlanda, Polonia, Grecia, Portugalia, Slovacia	278
§3. Alte țări europene: Rusia, Ucraina, Moldova	310
§4. În țări din Asia: Georgia, China, India, Azerbaijan, Nepal, Siria, Vietnam	315
§5. Țări din America: Guatemala, Brazilia	322
§6. Țări din Africa: Congo, Nigeria, Etiopia, Algeria, Tunisia	325

Bibliografie	329
---------------------------	------------

Oana MIHĂILĂ

ADOPTIA

Drept român și drept comparat

Universul Juridic

București

-2010-

LISTĂ DE ABREVIERI

alin.	– alineatul/alineatele
art.	– articolul/articolele
ANPCA	– Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție
ANPDC	– Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului
ANPF	– Agenția Națională pentru Protecția Familiei
B. Of.	– Buletinul Oficial
CAB	– Curtea de Apel București
C. Ap.	– Curtea de Apel
C. civ.	– Codul civil al României
C. civ. bel.	– Codul civil al Belgiei
C. civ. gr.	– Codul civil al Greciei
C. civ. rus.	– Codul civil al Rusiei
C. fam.	– Codul familiei al României
C. fam. mol.	– Codul familiei al Moldovei
C. fam. pol.	– Codul familiei al Poloniei
C. fam. rus.	– Codul familiei al Rusiei
C. pen.	– Codul penal al României
C. pr. pen.	– Codul de procedură penală al României
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă al României
C. pr. civ. rus.	– Codul de procedură civilă al Rusiei
CSJ	– Curtea Supremă de Justiție
CPC	– Comisia pentru Protecția Copilului
dec.	– decizia
Dec. C.C.	– Decizia Curții Constituționale
DGASPC	– Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
ed.	– ediția
Ed.	– Editura
idem	– același referință (același autor)

ÎCCJ	–	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	–	litera/literele
M. Of.	–	Monitorul Oficial al României, Partea I
p./pp.	–	pagina/paginile
par.	–	paragraful/paragrafele
pct.	–	punctul/punctele
PR	–	revista Pandectele Române
s.	–	secția
sent.	–	sentința
T.	–	Tribunalul
TB	–	Tribunalul București
T. jud.	–	Tribunalul județean
TMB	–	Tribunalul Municipiului București
TS	–	Tribunalul Suprem
vol.	–	volumul/volumele

„Adopția, un bine sau un rău?
Un rău pentru că își are originea în abandonul copiilor,
un bine pentru că acei copii sunt salvați.”

Jean Carbonnier

„Dați-vă la o parte, trece maiestatea sa copilul!”¹

Această propoziție reprezintă chintesența importanței copilului în societatea actuală.

Tema privind adopția copilului este deosebit de complexă, o abordare optimă implicând utilizarea unei viziuni interdisciplinare în care să fie îmbinate perspectiva juridică și cea psihologică.

Adopția, acest fenomen care a atras atenția lumii întregi prin importanța și complexitatea sa, dar mai ales prin efectele pe care le poate genera, rămâne totuși, sau ar trebui să rămână, o instituție care să aibă ca scop suprem preocuparea pentru drepturile copilului și nu o problemă politică sau un scandal de presă.

Pentru ca respectarea și asigurarea drepturilor copilului să devină o prioritate națională, s-a urmărit crearea unui cadru coerent și unitar al promovării drepturilor copilului prin care să se abordeze problema copiilor instituționalizați într-un mod integrat.

Sistemul de protecție a copilului de dinainte de anul 1989 a fost marcat de perioada în care statul și-a propus să dubleze populația țării, începând cu anul 1965. Adopția națională nu era niciodată prima opțiune, astfel că la un moment dat, autoritățile române au impus moratoriul de care a vorbit întreaga presă internațională. Adopțiile internaționale erau foarte puțin practicate înainte de anul 1990. Începând cu anul 1997, evoluția sistemului de protecție a copilului a fost semnificativă, adopția națională devenind soluția prioritară, înaintea oricărui tip de adopție internațională.

¹ E. Key, *Secolul copilului*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 56.

Adopția internațională poate, din nefericire, să determine existența unei situații de nerespectare a drepturilor copilului. Țările care primesc copii prin adopție vehiculează o viziune adesea deformată asupra situației copiilor din țările de origine și răspândesc prejudecăți care se răsfrâng asupra copilului care este adoptat într-o țară bogată¹. De aceea, legislația română privind adopția a trebuit în mod imperios să fie modificată în privința adopției internaționale. Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției² impunea o singură posibilitate de a realiza o adopție a unui copil din România de către cetățenii altor state, și anume, cazul în care adoptatorii sunt bunicii copilului. Odată cu ultima modificare a Legii nr. 273/2004, și anume, Legea nr. 49/2009 (urmată de republicarea legii nr. 273/2004), adopția internațională a copilului care are domiciliul în România poate fi încuviințată numai în situația în care adoptatorul sau unul dintre soții din familia adoptatoare care domiciliază în străinătate este rudă până la gradul III inclusiv cu copilul pentru care a fost încuviințată deschiderea procedurii adopției interne³.

Elementul central al Legii nr. 273/2004 este identificarea unei familii pentru copilul adoptabil, ci nu a unui copil pentru o familie adoptatoare. Drepturile copilului sunt prioritare și sunt mai importante decât dorințele și nevoile unei familii care își dorește cu ardoare un copil. Chiar procedura adopției va începe pornind de la copilul pentru care specialiștii au decis că adopția este cea mai bună soluție.

Reglementările în vigoare privind regimul juridic al adopției, în speță Legea nr. 273/2004, au reprezentat pasul cel mai important în evoluția legislației în acest domeniu. În speranța că prevederile noii legi vor pune capăt zecilor de articole din presă, scandalurilor de proporții internaționale sau „imaginilor terifiante din orfeline”⁴, dar mai ales în speranța că această lege a reglementat tot ceea ce era neclar

¹ Adunarea Generală a ONU, Recomandarea nr. 1443 din anul 2000 – Drepturile copilului în adopția internațională.

² Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

³ M. Of. nr. 190 din 26 martie 2009.

⁴ A. Teodorescu, *Democrația și interesul personal*, în *Gazeta de Sud*, 3 aprilie 2002.

sau contradictoriu în legislația anterioară în domeniu, o vom considera un pas înainte spre o mai mare respectare a intereselor copilului.

Modificarea și completarea acestei legi vin ca o consecință firească a importanței respectării convențiilor internaționale în materie, în speță a prevederilor Convenției europene în materia adopției de copii, încheiată la Strasbourg, la 24 aprilie 1967.

Respectarea principiilor impuse spre a fi urmate de noua lege (al interesului superior al copilului, al creșterii și educării lui într-un mediu familial, al continuității în educarea copilului în raport de originea sa etnică, lingvistică și culturală, al informării copilului, al celerității în îndeplinirea actelor referitoare la adopție și al garantării confidențialității în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului sau, după caz, ale familiei adoptatoare, precum și în ceea ce privește identitatea părinților firești) va aduce un număr tot mai mic de litigii în acest domeniu sensibil al adopției, bineînțeles tot în favoarea copilului.

O problemă deosebit de importantă în vechea legislație, nerezolvată însă de legile în materia adopției elaborate în 2004 și ulterior, este cea care se referă la inexistența obligației de încredințare a copilului în vederea adopției internaționale. Se face astfel o diferență care nu-și are deloc rostul între părinții adoptatori din țară și cei din străinătate. Instanța are obligația legală și morală, având în vedere impunerea respectării principiului superior al copilului de a verifica dacă adoptatul se integrează în familia adoptatoare. Numai faptul că s-a restrâns numărul persoanelor apte să adopte internațional un copil din România nu a rezolvat problema. Un alt element important este reprezentat de obligativitatea urmăririi adopției internaționale care se realizează de către Oficiul Român pentru Adopții (iar în cazul în care părinții se mută împreună cu copilul în țară, de către Direcția în a cărei rază teritorială adoptatul domiciliază). Această urmărire se face doar pentru o perioadă de 2 ani. Poate că ar trebui luată în considerare propunerea ca, ulterior acestei perioade, Oficiul Român pentru Adopții să facă în continuare o monitorizare a modului în care se dezvoltă copilul în familia adoptatoare, având în vedere că au existat cazuri în care părinții copilului adoptat internațional au decedat, copilul ajungând pe străzi.

În privința impunerii respectării principiului continuării educării copilului, ținând cont de originea sa etnică, culturală, lingvistică, se poate considera că acesta nu este un impediment absolut având în vedere faptul că uneori s-ar putea încuviința o adopție chiar în favoarea unor rude care nu au avut legături personale cu copilul, spre deosebire de bunicii copilului. Consider că instanța are în acest caz un rol primordial în interpretarea legii având în vedere prioritatea respectării intereselor superioare ale copilului.

O altă problemă demnă de luat în seamă este cazul în care cel care dorește să adopte este chiar tutorele copilului, având în vedere că acesta va trebui să consimtă la adopție atât ca reprezentant legal al copilului, cât și ca părinte adoptator. În practică s-a întâlnit această situație în care tutorii copilului cu părinți necunoscuți sunt chemați să își dea consimțământul la adopția copilului pe care îl au în îngrijire în baza măsurii de protecție alternativă, aceștia cumulând totodată și calitatea de potențiali adoptatori ai copilului în cauză. Cu toate că un astfel de consimțământ este obligatoriu, cerut expres de art. 23 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 273/2004, instanța va avea în vedere și prevederile art. 23 alin. (2) teza a II-a, potrivit căruia trebuie să se constate îndeplinirea condiției prevăzute la alin. (1) lit. b) și să se aprecieze dacă deschiderea procedurii adopției interne este în interesul superior al copilului. În acest sens, instanțele au solicitat suplimentar, în baza rolului activ conferit de art. 129 C. pr. civ., menținând practica anterioară Legii nr. 273/2004, consimțământul exprimat de primarul localității unde s-a stabilit domiciliul copilului, apreciind că există o contrarietate de interese în ceea ce privește calitatea deținută în proces de tutori (interes față de copil și interes propriu).

Analiza prevederilor convențiilor internaționale în materia drepturilor copilului și a adopției, dar și a prevederilor particulare referitoare la adopție din dreptul comparat, a fost făcută cu scopul de a concluziona evoluția legislației interne referitoare la adopție, dar și de a sugera unele modificări ale acesteia pentru ca pe viitor legislația în materia adopției să fie uniformizată, mai ales în privința statelor membre ale Uniunii Europene.

Dilemele cu care se confruntă la ora actuală practica adopției includ identificarea condițiilor care justifică îndepărtarea continuă a copiilor de părinții lor biologici, găsirea unor familii stabile pentru copiii care sunt din ce în ce mai traumatizați. Chiar dacă pentru a putea adopta, familiile sau persoanele în cauză sunt analizate în cele mai mici detalii, niciunei familii sau persoane nu i se poate respinge dreptul de a adopta. Astfel, în practica internațională, persoanele necăsătorite sau homosexualii, cuplurile mai în vârstă, persoanele recăsătorite sau chiar invalizii sunt din ce în ce mai mult luați în calcul ca viitorii părinți, având foarte multe de oferit.

Pentru a realiza scopul primordial al adopției, acela de a-l proteja pe copilul aflat într-o situație deosebit de dificilă, este necesară atât participarea organelor statale la organizarea unui sistem de protecție real și funcțional, dar și colaborarea cu alte instituții, cum ar fi Biserica sau presa românească și internațională.

Consider că o accentuare a responsabilizării și o implicare mai mare, rațională și chiar afectivă, a celor care lucrează în sistem va contribui la soluționarea problemelor ce există în derularea procesului de adopție. Se impune astfel luarea unor măsuri concrete pentru ca procesul de adopție în sine să nu mai dureze atât de mult, principiul celerității în îndeplinirea actelor referitoare la adopție să fie efectiv aplicat.

Aspectele psihologice ale efectelor adopției sunt deosebit de importante, copilul adoptat de cele mai multe ori nemaiavând suficientă încredere în lumea care îl înconjoară, ceea ce face să apară un sentiment de neînțelegere, de incompetență și, în cele din urmă, de nepuțință a părinților adoptatori. Fără empatie și compasiune pentru ceea ce el a trăit înainte, adoptatorii au toate șansele să-l victimizeze din nou pe copil și să pună în primejdie relația de atașament bazată pe încredere¹. Unii autori precizează că organisme importante, precum American Academy of Pediatrics, au putut să avanseze recomandări precise privind modul în care va fi supravegheat copilul adoptat. Se

¹ F. Hallet, *Procesele de atașament care intră în joc în adopție*, pe <http://www.ora-gov.ro>.

arată că este absolut obligatorie pregătirea părinților, care ar trebui informați clar și științific despre particularitățile proprii copilului adoptat, despre consecințele medicale și psihologice ale abandonării sale și ale experienței de viață pre-adopție.

Adopția, prin esența sa, schimbă destine și vizează un grad deosebit de sensibilitate sufletească¹, ea nu mai reprezintă numai o măsură, ci și o soluție care poate marca și schimba o viață de om, și se știe, că nimic nu este mai presus decât viața!

¹ Th. Bertzi, *Oficiul Român pentru Adopții, Adopția în România, principii, legislație, proceduri*, pe www.adoptiiromania.ro.

INTRODUCERE

Nicolae Iorga spunea: „Copilul nu datorează părintelui viața, ci creșterea”. Astfel că viața de familie, relațiile dintre membrii acesteia, atmosfera care se creează într-o familie au o influență directă și uneori chiar hotărâtoare asupra copilului care va fi, la rândul său, un adult ce își va forma o nouă familie.

Relațiile de familie care fac parte din sfera relațiilor sociale au cunoscut o evoluție destul de rapidă de-a lungul timpului, restrângându-se încetul cu încetul sfera celor care puteau forma o familie. Familia este considerată o noțiune autonomă și supranațională¹.

De cele mai multe ori adopția reprezintă pentru părinții adoptivi un mod diferit de a crea o familie pe care natura le-o refuză². Familia determină personalitatea copilului³, părinții fiind pentru copii exemplu de conduită, având astfel o mare responsabilitate în educația acestora. Atunci când copilul este lipsit de grija părinților, de prezența acestora, indiferent din ce cauze, statul este obligat să asigure copilului o familie prin metodele prevăzute de lege.

¹ Fr. Boulanger, *La vie familiale. Droits et libertés fondamentaux*, Ed. Dalloz, Paris, 1995, p. 79.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) interpretează noțiunea de familie independent de semnificația pe care aceasta o are în dreptul național al statelor membre, considerând că elementele esențiale sunt legătura biologică, cea juridică, dar și relațiile personale. A se vedea, în acest sens, Cauza Lebbink c. Olandei, hotărârea din 1 iunie 2004, pe www.echr.coe.int.

² Adopția este un fenomen întâlnit în majoritatea statelor, cu excepția statelor islamice aproape în totalitate: „Adopția nu are nicio valoare și nu antrenează niciunul dintre efectele filiației” – art. 83 alin. (3) din Codul marocan al statutului personal.

Tocmai din această cauză a interdicției adopției în unele state, în Franța, în cazul adopției copiilor musulmani, Curtea de Casație a aprobat emiterea unui acord valabil referitor la adopție, chiar dacă țara de origine interzice această operațiune juridică, în Th. Garé, *Droit des personnes et de la famille*, Ed. Montchrestien, Paris, 1998, p. 33.

³ D. Lupașcu, *Dreptul familiei*, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 12.

Filiația adoptivă este o filiație de creație pur juridică ce răspunde unei realități afective, ci nu biologice. Este o filiație „de imitație”, legea încercând să imite filiația legitimă¹.

Reglementarea instituției adopției a fost influențată de caracteristicile diferite ale societăților, pe scara dezvoltării sociale, ceea ce explică varietatea de norme juridice elaborate și varietatea scopurilor adopției de la o epocă la alta, de la un popor la altul.

Chiar dacă mentalitatea care se păstrează și astăzi pune semnul egal între interesele copilului și cele ale părinților săi, chiar dacă aproape dintotdeauna copiii au fost considerați extensii ale părinților, fără a putea deține drepturi proprii², chiar dacă astăzi nu se mai vând copiii ca sclavi, trebuie să se înțeleagă că aceștia au drepturi care sunt protejate prin prevederi legale.

Copiii trebuie ocrotiți³ și protejați prin orice metode legale, una dintre acestea fiind cea a adopției⁴. Ocrotirea copilului este un concept care nu interesează doar din punct de vedere legislativ, importanța sa

¹ J. Carbonnier, *Droit civil*, vol. I, *Introduction. Les personnes. La famille, l'enfant, le couple*, Ed. Quadrige/Puf, Paris, 2004, p. 1109.

În același sens, a se vedea, Fr. Terré, D. Fenouillet, *Droit civil. Les personnes. La famille. Les incapacités*, 6^{ème} éd., Ed. Dalloz, Paris, 1996, p. 749; filiația adoptivă este născută dintr-un act juridic care creează între două persoane o legătură de filiație ce nu este fondată pe o legătură de sânge.

Doctrina noastră a denumit adopția o „ficțiune juridică” prin care filiația firească și raporturile de rudenie firească sunt înlocuite cu o filiație civilă, respectiv cu legături de rudenie civilă, în I. Deleanu, *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 246

² B. Bedingfield, *The Child in Need. Children, the State and the Law*, Ed. Jordan Publishing Limited, 1998, p. 9.

³ Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Ed. „Șansa” S.R.L., 1993, p. 295 – „Ocrotirea părintească reprezintă mijlocul juridic de ocrotire a minorului în care drepturile și îndatoririle cu privire la persoana și bunurile minorului se exercită, respectiv se îndeplinesc de către părinții săi. Sub aspect juridic, noțiunea de părinți cuprinde atât pe părinții firești, cât și pe cei adoptatori”.

⁴ G. Boroș, L. Stănculescu, *Drept civil*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2003, p. 43 – Ocrotirea copilului nu începe doar din momentul nașterii acestuia, când se dobândește capacitatea de folosință a persoanei fizice, ci ca excepție de la acest principiu, „drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu” [art. 7 alin. (2) din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice] – *infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis eius agitur*.

fiind subliniată și de biserică¹. Interesele copilului trebuie să prevaleze indiferent de ce măsură legală de protecție se ia. Ocrotirea interesului copilului nu exclude ocrotirea intereselor părinților, de aceea, înainte de luarea oricărei măsuri legale de protecție, se încearcă restabilirea legăturilor cu părinții biologici.

Adopția este un fenomen „încurajat” chiar de legislațiile multor state, pentru că, spre deosebire de alte mijloace de protecție a copilului lipsit de îngrijirea părintească, oferă copilului o familie în adevăratul sens al cuvântului.

Multe familii nu au norocul să poată avea un copil, chiar dacă și-l doresc cu disperare, recurgând la procedura adopției, asumându-și greaua responsabilitate de a-l crește și educa așa cum părinții naturali nu au avut de gând să o facă. Adopția este astăzi o soluție având în vedere numărul mic de copii, impus atât de gradul de confort evoluat din familii, cât și de modernizarea gândirii și activităților femeii moderne, dar și de numărul mare de divorțuri existent la ora actuală.

Chiar dacă adopția a fost mereu influențată de schimbările sociale² (de exemplu, în Marea Britanie, adopția a devenit legală ca reacție la ravagiile făcute de Primul Război Mondial și de epidemia de gripă din anul 1918), aceasta este totuși o cale prin care i se oferă unui copil posibilitatea de a trăi într-un mediu familial adecvat.

¹ Grija față de copil, chiar înainte de nașterea sa, chiar din primul moment al concepției sale și apoi pe toată durata copilăriei sale, apoi a adolescenței, este pentru orice om modalitatea primordială și fundamentală de verificare a calităților sale umane în raport cu semenii săi – Papa Ioan Paul al II-lea, în J. Morange, *Libertățile publice*, Ed. Rosetti, București, 2002, p. 140.

² M. Mather, *Oportunitatea de a-i oferi copilului o șansă menită să beneficieze de sprijin medical și social*, de pe www.dita.ro/noutati.asp, articol preluat din BMJ nr. 8/2001.

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA ADOPTIEI

Secțiunea I

Definiția adopției

Adopția este astăzi un fenomen social și juridic internațional prin care se asigură copilului lipsit de părinți sau lipsit de o îngrijire corespunzătoare din partea acestora integrarea într-o familie, cu un climat de iubire și înțelegere, în care acesta să trăiască fără probleme.

Noțiunea de adopție este folosită în legislație, în literatura de specialitate și în practica juridică în mai multe accepțiuni: ea desemnează instituția adopției ca fiind totalitatea normelor juridice referitoare la încheierea adopției și la efectele acesteia, desfacerea și desființarea ei; ea reprezintă actul juridic în sine; în al treilea rând, noțiunea desemnează raportul juridic al adopției (art. 81-85 C. fam., referitoare la desfacerea adopției ca modalitate de încetare a raporturilor juridice create ca efect al încheierii și încuviințării actului juridic al adopției)¹. În opinia unor autori², adopția este atât un act juridic, un raport juridic, dar și o instituție juridică. Alți autori³ susțin că adopția este formată din acte juridice unilaterale care dau naștere raporturilor de rudenie civilă, în condițiile legii și între persoanele prevăzute de lege.

Codul civil român de la 1864 (având ca inspirație Codul civil francez) reglementa adopția sub forma unui contract solemn încheiat între adoptator și adoptat⁴.

¹ E. Florian, *Dreptul familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, pp. 268-269.

² I. Albu, I. Reghini, P. A. Szabo, *Înfierea*, Cluj-Napoca, 1977, p. 157.

³ V. Stoica, M. Ronea, *Natura juridică și procedura specifică a adopției*, în Dreptul nr. 2/1993, pp. 31-43.

⁴ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, Seria „Restitutio”, București, 1998, pp. 327-333.

O.U.G. nr. 25/1997¹ cu privire la adopție, definea în art. 1 alin. (1) adopția ca o măsură specială de protecție a drepturilor copilului prin care se stabilește filiația între cel care adoptă și copil, precum și rudenia dintre copil și rudele adoptatorului.

Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției² definește adopția ca pe operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator și adoptat, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului.

Adopția este, deci, o manifestare de voință făcută cu scopul de a crea raporturi juridice de rudenie civilă prevăzute de lege și de a proteja copilul.

Într-o definiție complexă³, adopția reprezintă „un act juridic sui generis, esențialmente civil și solemn, în care se regăsesc corespunzător elemente ale actului juridic administrativ și judiciar în temeiul căruia, pe de o parte, încetează legătura de filiație civilă între adoptat și adoptator sau soții adoptatori, precum și legături de rudenie între adoptat și descendenții acestuia, pe de o parte, și rudele adoptatorului sau familiei adoptatoare, pe de altă parte”.

Secțiunea a II-a

Evoluția istorică a adopției

Familia de astăzi, care poate lua naștere prin modalitățile amintite, este rodul unei evoluții de secole, care a suferit numeroase transformări. În dreptul roman, normele care au guvernat familia au fost rezultatul unor cutume care își aveau originea în credințele religioase. Familia presupunea astfel o putere, puterea șefului de familie (*pater familias*)⁴.

¹ Publicată în M. Of. nr. 120 din 12 iunie 1997.

² Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

³ T. Bodoașcă, *Legislația adopțiilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 1.

⁴ Cuvântul *pater* desemna un bărbat independent, șef al unui grup familial, dar și un bărbat care nu avea copii, nu era căsătorit sau era la o vârstă care nu-i permitea să se căsătorească. Această noțiune desemna nu atât tatăl, cât persoana puternică autoritară – R. Gidro, O. Mișuțiu, *Drept privat roman*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1996, p. 88.

Adopția a fost și în trecutul mai îndepărtat o măsură folosită în diverse scopuri. Astfel, la romani persoana adoptată era considerată un adevărat fiu al adoptatorului, fiind utilizată chiar de împărați pentru perpetuarea numelui și în vederea transmiterii ereditare a demnității imperiale¹. Adopția era permisă la romani pentru că scopul căsătoriei era de fapt asigurarea de urmași (*liberorum querendum causa*)². În cazul în care familia nu putea avea descendenți, putea să înfieze, urmașii având aceleași drepturi ca și copiii firești. În timpul lui Iustinian, adopția se făcea printr-o simplă declarație înaintea autorității publice. Această măsură era ceea ce noi am numit cu ceva timp în urmă „adopția cu efecte restrânse” pentru că adoptatul păstra legătura și cu familia de origine. Dacă adoptatul era o persoană „sui generis”, adică independentă, persoana adoptată trecea cu tot patrimoniul, inclusiv cu persoanele aflate sub autoritatea sa, sub autoritatea noului cap de familie.

Adoptatorul (adrogatul) trebuia să fie de sex masculin, să nu aibă copii și nici posibilitatea de a avea copii. Adoptatul (adrogatul) trebuia să fie o persoană independentă și capabilă³.

Ulterior dispariției ideilor religioase, dreptul de a hotărî asupra adopției nu mai era al poporului, ci al împăratului. Nu mai era necesar atunci ca adrogatul să aibă peste 60 de ani, ci era doar nevoie să fie mai în vârstă decât adrogantul.

În Roma Antică, adopția băieților era foarte des întâlnită, mai ales în clasa bogată. Adopția servea atât realizării legăturilor în familie, cât și formării unor importante alianțe. În perioada imperială, adopția era un mecanism prin care se asigura succesiunea împăratului. Familiile romane erau constrânse să nu aibă mai mult de 3 copii. Pentru familiile cu mai mulți copii, dar care nu aveau băieți, adopția era unica soluție salvatoare. Conform legii romane, cel care putea să dea copilul spre adopție era „pater familias”. Băiatul adoptat era de obicei cel mai în vârstă, dovedea calități deosebite și era sănătos. Adopția era o înțelegere foarte profitabilă din punct de vedere financiar și de aceea calitatea copilului trebuia să fie dovedită. Un copil din plebe, adoptat de

¹ D. Lupașcu, *op. cit.*, pp. 202-203.

² A. Pricopi, *Dreptul familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 204.

³ *Idem*, p. 205.

un patrician, devenea patrician, și invers. Adoptția nu era secretă și nu era considerată rușinoasă și, de asemenea, nu se cerea copilului adoptat să rupă legăturile cu familia sa.

Probabil cea mai faimoasă adopție în Roma a fost cea a lui Augustus Caesar. Născut ca Gaius Octavius, el a fost adoptat de un unchi. În Imperiul Roman, adopția era cea mai obișnuită metodă de a succede la tron fără a folosi forța. Al doilea împărat, Tiberius, a fost adoptat de Augustus care a impus o tradiție ca împăratul care nu avea copii să adopte un succesor¹.

În Franța, împăratul Napoleon, din dorința de a lăsa moștenitori la tron, a introdus adopția în Codul civil², înainte această măsură nefiind practică. Ulterior, s-a acceptat chiar adoptarea publică de către națiune.

Astăzi, având în vedere toate transformările prin care a trecut de-a lungul timpului familia tradițională, schimbările survenite în sec. XX, legate de modificarea concepțiilor asupra realizării unei familii (concubinajul, căsătoriile de probă, uniunile între persoane de același sex), relațiile dintre părinți și copii s-au modificat simțitor. Există, de asemenea, foarte multe adopții realizate de cupluri formate din persoane de același sex³, lucru ce duce la schimbarea concepției că familia ca ideal social este formată din mamă și tată, care-și împart responsabilitățile creșterii unui copil, fie el din căsătorie sau adoptat.

§1. Adoptția în vechiul drept românesc

Vechea familie românească avea la bază regimul patriarhal. Tatăl era șeful familiei, însă drepturile asupra copilului nu erau determinate

¹ C. Pulcher, *Publius*, Encyclopaedia Britannica Premium Service, 12.10.2005, pe <http://britannica.com/eb/article> și <http://eu.wikipedia.org>.

² D. Lupașcu, *op. cit.*, p. 203.

³ M. Avram, *Considerații generale privind regimurile matrimoniale*, în *Curierul Judiciar* nr. 11/2005, pp. 82-108.

În Olanda, din anul 2001, s-a permis persoanelor de același sex să se căsătorească și să adopte un copil. De asemenea, ca o noutate, tot în această țară se consideră că, în cazul în care copilul născut în timpul căsătoriei nu are decât un singur părinte, potrivit legii, autoritatea părintească se exercită de către acest părinte și soțul său, chiar dacă este vorba despre căsătorii homosexuale.

în interesul său sau al mamei, ci al familiei¹. Codul Calimah privește puterea părintească raportată la interesul copilului, tatăl fiind însă principalul judecător în familie. Sub influența dreptului francez, puterea părintească n-a mai avut ca scop asigurarea autorității șefului de familie, ci protecția copilului².

Pe lângă filiația și rudenia bazate pe legătura de sânge, în vechiul drept românesc era reglementată adopția care, printr-o ficțiune a legii, crea o filiație și rudenie între persoane între care nu existau legături de sânge, adică o filiație adoptivă și o rudenie civilă, care produceau anumite efecte juridice, însă nu identice cu cele ale rudeniei firești, deoarece fundamentul lor era diferit³.

Codul civil român adoptat în anul 1864 permitea adopția doar persoanelor care nu aveau copii, adoptatul rămânând în familia firească⁴. Ulterior, puteau adopta copii și cei care aveau alți descendenți. Se puteau adopta doar copiii minori. Decretul nr. 182/1951 impunea adopția care producea toate efectele unei filiații firești, numită „înfier”⁵. Decretul nr. 32/1954⁶ privind punerea în aplicare a Codului familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice, a abrogat reglementările în vigoare până atunci.

Terminologia folosită în vechiul drept românesc era diferită: înfiere, înficală, iotesie, copil luat de suflet etc.⁷ În perioada Evului Mediu, în Țările Românești scopul adopției nu era, ca în dreptul roman, asigurarea continuității, perpetuarea averii și a numelui, ci dorința de a face bine, afecțiunea față de copiii care nu aveau părinți.

Adopția propriu-zisă de astăzi era numită în trecut „adoption filialis”. Codul lui Caragea arăta că: „facerea de fii de suflet iaste spre

¹ G. Nedelcu, *Puterea părintească în vechiul drept românesc*, Ed. Institutul Grafic „Miricescu”, Ploiești, 1993, pp. 203-222.

² C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2002, p. 365.

³ A. I. Filipescu, *Filiația firească și filiația din adopție*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 19.

⁴ D. Lupașcu, *op. cit.*, p. 203.

⁵ Tr. Ionașcu, *De la adopțiune la înfierea instituită prin Decretul nr. 182 din 19 octombrie 1951*, în *Justiția Nouă* nr. 7-8/1951, pp. 745-752.

⁶ B. Of. nr. 32 din 31.01.1954.

⁷ A. Pricopi, *op. cit.*, p. 207.

mângâierea celor care n-au copii. Fac fii de suflet numai mireni vârstnici și mirencile ceale vârstnice:

1. câți sunt căsătoriți și n-au copii;
2. câți văduvi sau văduve nu au copii;
3. câți sunt neînsurați și vor voi. Nebuni, risipitori și necinstiți nu fac fii de suflet”¹.

În afară de adopția propriu-zisă, mai exista și așa-numita adopție fraternală, adică înfrățiri ale copiilor celui care înfia cu cei din alte căsătorii, frați vitregi sau chiar străini. Adopția fraternală mai avea la bază și o credință populară potrivit căreia, în cazul în care într-o familie mureau la rând mai mulți copii, unul dintre cei rămași era înfrățit cu un copil străin născut în aceeași lună cu el, aceștia neputându-se căsători în cazul în care erau de sexe diferite. Înfrățirea se putea face și prin schimbarea de sânge, prin slujbă la biserică sau prin rostirea unor formule speciale². Frăția de cruce se făcea prin jurământ și prin amestecarea sângelui într-o creștătură sub formă de cruce³. Această frăție de cruce a fost interzisă ulterior pentru că se manifesta ca o formă de protest a celor săraci și asupriți.

Exista, de asemenea, și o așa-numită frăție de moșie, prin care se transmitea dreptul de proprietate. Primul act de înfrățire de moșie datează din anul 1400, în Țara Românească, și este făcut de clasa boierilor. Astfel, această înfrățire este folosită nu în scop umanitar, ci ca o încercare a bogaților de a-și păstra averile și a le apăra împotriva răsculaților.

Înfrățirea se putea face și între membrii aceleiași familii, între soți, veri, cumnați, în special pentru excluderea celorlalți moștenitori în cazul morții unuia dintre ei⁴.

¹ G. Danielopolu, *Codica Caragea. Pentru ioterie sau facerea de fii de suflet*, în *Revista de drept, legislație și jurisprudență*, I, 1910, pp. 161-170, și în A. Pricopi, *op. cit.*, p. 207.

² A. Pricopi, *op. cit.*, p. 208.

³ V. Sotropa, *L'affrèment dans l'ancien droit roumain, témoignage de la continuité*, în *Recherches sur l'histoire de droit et législation comparée*, în A. Pricopi, *op. cit.*, p. 210.

⁴ L. P. Marcu, *Aspecte ale corelației dintre structura de familie și terminologia de rudenie la vlahii balcanici*, în *Analele Societății de limbă română*, 1972-1973, și în A. Pricopi, *op. cit.*, pp. 210-211.

Ajungând cu analiza până în vremurile actuale, se poate spune că sistemul de protecție a copilului înainte de anul 1989 nu poate fi un motiv de mândrie pentru țara noastră. Copilul în România socialistă era un copil în teorie fără probleme, o valoare centrală a națiunii. Acea epocă a dictatorului Ceaușescu a fost marcată de perioada în care sistemul și-a propus să dubleze populația țării, începând cu anul 1965. Avortul era interzis și, mai mult decât atât, și măsurile de contracepție, astfel fiind născuți foarte mulți copii neplanificați, care au primit porecla de „decreței”¹. Familiile cu mulți copii care nu-și puteau permite întreținerea acestora erau sfătuite să-și dea copiii centrelor de îngrijire, numite leagăne de copii, care existau în toate orașele.

Deși statul făcea din această deprădăcinare² a copilului o mândrie, aceștia sufereau de mici, fiind trecuți după vârsta de 3 ani în alte și alte centre de acest gen. Odată cu înmulțirea acestor centre, dar și a copiilor, în contextul situației politice și financiare a țării, condițiile au devenit mizere, iar reportajele făcute de străinii care aduceau ajutoare după anul 1989 au făcut înconjurul lumii. A trebuit să treacă foarte mult timp pentru ca acele imagini înfiorătoare să rămână o amintire, ajungând până la momentul primirii țării noastre în UE. Pașii făcuți până în prezent au fost mulți, unii făcuți cu ajutorul banilor proveniți din străinătate, mai ales prin intermediul organizațiilor nonguvernamentale înființate după anul 1989. Adopția acestor copii a început tot la îndemnul acestor organizații care, din păcate, au fost atrase de foloasele materiale obținute, ajungând să vândă în final copiii români pe bani mulți.

Adopția națională nu era niciodată prima opțiune, astfel că la un moment dat, autoritățile române au impus moratoriul de care a vorbit iarăși întreaga presă internațională și despre care se va discuta pe larg în lucrare. Sistemul marilor leagăne a fost desființat și înlocuit cu instituții noi, modernizate, dar mai ales cu un nou sistem de protecție, ce are ca scop sprijinirea îngrijirii copilului în propria familie.

¹ A. Teodorescu, *Democrația și interesul personal*, în *Gazeta de Sud*, numărul din data de 3.04.2002.

² *Sistemul de protecție a copilului în România, O privire în trecut*, pe http://www.drepturilecopiilor.ro/child_care_system.htm.